

معرفی های گزارشی

◀ فلسفه و کلام

◊ درآمدی بر فلسفه دین

برایان دیویس، ترجمه ملیحه صابری نجف آبادی، چاپ اول، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۲۶۴ ص.

ایجاد هماهنگی و وفاق میان فلسفه و دین همواره دغدغه فلاسفه در طول قرن‌ها بوده است. آگوستین قدیس از آرای افلوپین، فیلسوف یونانی، برای تبیین اعتقادات مسیحی کمک گرفت و توماس آگونیاس تمام همت خود را صرف آن کرد تا نشان دهد که آرای به ظاهر الحادی ارسطو می‌تواند با تعالیم کلیسا همخوانی داشته باشد. در میان مسلمانان نیز تلاش‌های بسیاری برای هماهنگ جلوه دادن فلسفه با اصول و مبانی اسلام انجام شده است. اولین فیلسوف مسلمان ابویوسف یعقوب بن اسحاق کندی بود که در راستای تبیین وفاق فلسفه و دین کوشش زیادی کرد. فارابی و ابن سینا نیز در همین راستا نظریه‌ها و براهین

جدیدی وارد فلسفه اسلامی کردند و این رشد برای اثبات این مدعا در یکی از رسالاتش آرای ابتکاری خود را اعلام کرد و گفت که فلسفه خواهر توامان دین است و آن دو یار وفادارند که بالطبع به یکدیگر مهر می‌ورزند. این تلاش تا آنجا ادامه یافت که ملاصدرا در تطبیق حکمت و شریعت اعلام کرد که شریعت منزّه‌تر از آن است که با فلسفه الهی نسازد و فلسفه کوچک‌تر از آن است که با شریعت موافقت نکند. به طور کلی فلسفه در نگاه اول تهدید کننده دین به نظر می‌رسد، اما شناخت واقعی و دقیق از فلسفه آن را قوتی برای دین نشان می‌دهد، چنان‌که می‌توان برای اثبات وجود خدا به فلسفه تمسک جست. در صدسال اخیر فلسفه دین رشد و رونق بسزایی داشته است. هرچند این شاخه از فلسفه خاستگاه مسیحی دارد و بیشتر مدعیان آن با کلام و سبک و سیاق خاص این دین به بررسی موضوعات دین می‌پردازند، اما مباحث مطرح آن عام و مشترک میان ادیان الهی است. کتاب حاضر، پژوهشی فلسفی است درباره دین

و معرفی و تبیین موضوعات اصلی فلسفه دین. مؤلف که خود از متکلمان معاصر مسیحی است، در تلاش است با طرح دقیق موضوع و ذکر براهین موافق و مخالف توجه خواننده را جلب و به او کمک کند تا موضوع مستقلی درباره موضوع برای خویش اتخاذ نماید، در عین آنکه روح اثبات و حمایت از عقاید دینی در سراسر کتاب حاکم است.

◊ سیطره خیردرآمدی بر فلسفه دین

آبریس مرداک، ترجمه شیرین طالقانی، مقدمه مصطفی ملکیان، چاپ اول، نشر شور، ۲۴۰ ص.

آبریس مرداک (۱۹۹۹-۱۹۱۹ م)، فیلسوف، رمان نویس، نمایش نامه نویس و شاعر بریتانیایی به مدت پانزده سال در دانشگاه آکسفورد به تدریس فلسفه اشتغال داشت. خصیصه همه آثار مرداک از میان برداشتن مرز میان ادبیات و فلسفه و فراهم آوردن آمیزه‌ای از این دو برای تربیت و اخلاقی‌تر ساختن انسان است؛ از این رو حلقه اصلی او در فلسفه و ادبیات اخلاق است. به عقیده وی خوبی در جهان

هستی وجودی واقعی، هر چند انتزاعی دارد؛ او این عقیده را در کتاب فلسفی- اخلاقی مهمش، سیطره خیر و مابعدالطبیعه در مقام راهنمای اخلاقیات، شرح و بسط داده است. از این رو مرداک را می‌توان یک افلاطونی متجدد دانست. به نظر وی وجود واقعی و عینی خوبی یگانه راه مهم فکرت خدا در روزگار ماست. این بانوی متفکر خود را یک افلاطونی مشرب ویتگنشتاین دانسته است. این کتاب حاوی مهم ترین آرا و نظریات آیریس مرداک در دوزمینة اخلاق دستوری (و گه گاه اخلاق تحلیلی) و روان شناسی اخلاقی است که در سه مقاله تنظیم شده است.

◊ دین و باور دینی در اندیشه ویتگنشتاین

عطیه زندی، چاپ اول، نگاه معاصر، ۵۰۶ ص.

لودویک یوزف یوهان ویتگنشتاین (۱۸۸۹ - ۱۹۵۱ م) اثریشی یکی از بنیان و پیشتازان متنفذ عرصه فلسفه تحلیلی در قرن بیستم است. اظهار آرای بدیع و انقلابی از سوی او سبب شد تا مورد توجه متفکران این قرن قرار بگیرد، زیرا وی توجه فلسفه را از فاعل شناسا به جانب زبان، که تا آن دوران مفعول مانده بود، منعطف ساخت، زبانی که حاکی از شکل یافتگی اندیشه است. به تعبیر دیگر، ویتگنشتاین بار دیگر به تعریف ارسطو از انسان تحقق بخشید و این بار نطق را به معنای سخن گفتن و زبان محور و موضوع اصلی فلسفه قرار داد. در حوزه دین نیز آرای دینی ویتگنشتاین بر اندیشه دینی و فلسفه دین نیمه دوم قرن بیستم تأثیر فراوان گذاشته است، به ویژه که فلسفه دین یکی از خلاق ترین و پویاترین شاخه های فلسفه در قرن بیستم است.

این شاخه از فلسفه توجه بسیاری از فلاسفه معاصر با گرایش های گوناگون را به خود معطوف داشته است، از جمله این گرایش ها می توان از گرایش سنت تحلیلی نام برد. در این سنت گروهی بر آن اند که گزاره های دینی بی معنا هستند. چنین طرز تفکری به پوزیتیویست های منطقی تعلق دارد. ویتگنشتاین نیز به چنین اعتقادی دل بستگی دارد. گروه دیگر به گرامر یا منطق بازی های زبانی دینی اعتقاد دارند و بر این باورند که بازی زبانی دینی بر اساس قواعد خاصی صورت می پذیرد و از فلسفه می خواهند که تنوع بی پایان بازی های زبانی را پاس دارد. این گروه نیز تحت تأثیر اندیشه های دینی ویتگنشتاین قرار دارند. نکته دیگری که درباره آرای دینی ویتگنشتاین مطرح است، آن است که این آرا بسیار تفسیر پذیرند، همین ویژگی دستیابی به اعتقادات دینی وی را بسیار دشوار کرده است. نویسنده تلاش کرده است کلیه موضوعاتی را که ویتگنشتاین در سراسر زندگی خود درباره دین و اندیشه دینی گفته یا نوشته است، با اهمیت مساوی برسد و با توجه به اظهارات او نتیجه گیری نماید. فرضیه نگارنده این است که طرح بحث دین و باورهای دینی برای ویتگنشتاین اهمیت اساسی دارد.

◊ مجموعه مقالات نشست تخصصی مطالعات تطبیقی اسفند ۱۳۸۵ - تهران

به اهتمام حسین کلباسی، چاپ اول، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ۲۱۲ ص.

در خلال دو سه دهه اخیر نام محققان بزرگی چون هانری کربن و ایزوتسو به عنوان پیشگامان عرصه عرفان و فلسفه تطبیقی در میان ما فارسی زبانان مطرح

شده است. بسیاری از آثار این افراد برگردانده شده و مقالات و نوشته های گوناگونی نیز درباره آنان به نوشته درآمده است. صرف نظر از موافقت یا مخالفت با نظر و شیوه و نتایج مطالعات این دو تن در نظر آنان تطبیق در فلسفه و عرفان و کلام چیزی فراتر از نوعی مقابله و مقایسه صرف است و اساساً چنانچه شرایط و آمادگی و قصد اولیه این راه فراهم نشود، تطبیق میان سنت ها معنا نمی یابد، برای نمونه در نظر کربن فلسفه تطبیقی مسبوق به نگاه پدیدار شناسانه به سنت هاست که از زمره اوصاف این نگاه انصراف و گذر از رهیافت تاریخی و تبیین تاریخ انگارانه است؛ به عبارت دیگر با لحاظ مختصات تاریخی، بومی و جغرافیایی سنت ها به نحوی که محدود و مقید به زمان و مکانی خاص گردیده و به گونه ای ظرفیت تعامل محاوره را از خود سلب کرده است، شرایط نگاه تطبیقی فراهم نمی گردد و از این رو تطبیق احتمالی تنها در شرایط فراتاریخی میسر می شود. شاید بتوان گفت شرط اعلان مطالعات تطبیقی همین معنا باشد. کتاب حاضر در برگیرنده مقالات استادان و صاحب نظران گروه تخصصی فلسفه، کلام، ادیان و عرفان در «کنگره ملی علوم انسانی، وضعیت امروز، چشم انداز فردا» است که در اسفند ۱۳۸۰ و در سالن همایش های بین المللی صدا و سیما با موضوع مطالعه های تطبیقی برگزار گردیده است.

◊ انسان، فرهنگ و سنت: مجموعه مقالات

حکمت الله ملا صالحی، چاپ اول، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۲۱۶ ص.

مسئله انسان، وحدت وجودی آدمی، پدیده فرهنگ، مفهوم سنت، مقوله

زیبایی، مضمون امر قدسی، حدود آزادی و مسئولیت، واقعیت مرگ، حس و حقیقت جاودانگی یا امر سرمدی و متعال از جمله مباحث بنیادین و مناقشه افکن در میان متفکران و عالمان دوره جدید بوده است. انسان همواره به آگاهی از انسان بودن خویش، اینکه به حقیقت که هست و چه نیست و هر موضوع و مسئله و مقوله و پدیده و رویداد تأثیرگذار بر وضع وجودی و واقعیت انسان بودن او نه تنها بی توجه نبوده، بلکه سخت از خود حساسیت نشان داده و در شناخت و فهم آن سرمایه عمر و اندیشه نسل های بسیاری را هزینه کرده است. مجموعه حاضر حاری دو مقاله ترجمه شده یکی از «نیکلای بردیایف» درباره «دین و فلسفه» و دیگری از «پاپ الکساندر ویولس» درباره مفهوم دین در اندیشه اولیاست. هشت مقاله دیگر کتاب به شیوه ای ذوقی نگاشته شده و عناوین آنها عبارت است از: آشیان قرب؛ انسان وجود منتظر؛ پیامبر، ایستاده در مرز دو عالم؛ اینک انسان مرده است؛ ایمان رهایی بخش؛ مرگ اندیشی و شهادت در حکمت مولویه؛ غروب و غیبت انسان نورانی و ظهور انسان آتشناک؛ و زیارت و دیانت یا جهان گردی و سیاحت.

◊ نیایش فیلسوف (مجموعه مقالات)
غلامحسین ابراهیمی دینانی، چاپ اول، نشر علم، ۴۶۸ ص.

با تأملات فلسفی بهتر می توان به عظمت هستی پی برد. در این مسئله نیز تردیدی نیست که انسان هر اندازه به عظمت هستی راه پیدا کند، به همان اندازه به عجز و حقارت خود نسبت به عظمت هستی واقف می گردد. در این نوع ادراک است که فیلسوف با گونه ای از حیرت و

اضطراب روبه روی می شود و از سر درمندی به نیایش می پردازد. دردمندی و آشفتگی نیست که با دردمندی و آشفتگی حاصل از راز هستی برابر باشد. بر این اساس می توان گفت اهل فکر و تأمل بیش از سایر مردم با دعا و نیایش آشنایی دارند. کتاب حاضر مجموعه ای از مقالات فلسفی و کلامی است که در زمان های مختلف و به مناسبت های گوناگون نوشته شده است. برخی از این مقالات در جمله ها و جراید کشور انتشار یافته و برخی دیگر به صورت مقدمه بر برخی از کتاب های فلسفی و عرفانی به رشته ی تحریر درآمده است. شماری اندک از این مقالات نیز برای دایره المعارف بزرگ اسلامی نوشته شده و در ردیف مداخل آن کتاب به چاپ رسیده است.

◊ هستی و چیستی در مکتب صدرایی؛ تاملی نو در اصالت وجود و اعتباریت ماهیت و تفسیر و ادله و نتایج آن
غلامرضا فیاضی، محقق: حسینعلی شیدان شهید، چاپ اول، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۳۶۶ ص.

ملاصدرا از حکمای بزرگ ایران در قرن ۱۱ ق و مهم ترین اثر او در فلسفه اسفار است که از کتب مهم درسی فلسفه قدیم محسوب می شود. فلسفه ملاصدرا که از آن به «حکمت متعالیه» نام می برد، تلفیقی است از عقاید مکتب مشاء و اشراق و مسلک کشف و شهود. در فلسفه او قول به هیولی و صورت باقول به مثل و اتحاد عاقل و معقول و سیال و متجدد بودن طبیعت ماده که از آن به حرکت جوهری تعبیر کرده است، در کنار هم قرار گرفته اند. عقاید مهم فلسفی ملاصدرا که ارکان اصلی فلسفه وی شمرده می شود، بدین قرار است: اصالت وجود و اعتباری

بودن ماهیت؛ مشکک بودن وجود (یعنی وجود دارای مراتب شدت و ضعف می باشد)؛ وحدت وجود؛ اتحاد عاقل و معقول؛ حرکت جوهریه؛ حادث بودن نفس انسانی از جنبه جسمانیت و باقی بودن آن از جنبه روحانیت. به طور کلی صدرالمتألهین مبحث وجود را اساس مسائل حکمت، مدار علم به مبدأ و پایه آرای ابداهی خویش دانسته و این قولی است که بزرگان متعالیه نیز جملگی بر آن اند. کتاب حاضر محصول جلسات متعددی است که در آن استاد فیاضی به طرح بحث اصالت وجود و اعتباری بودن ماهیت در مکتب صدرایی، همراه با دیدگاه های خویش در این باره پرداخته است.

◊ عقل از نظر قرآن و حکمت متعالیه
حسبیب الله دانش شهرکی، چاپ اول، مؤسسه بوستان کتاب، ۲۴۴ ص.

در ۶ فصل این اثر در بررسی ماهیت و ابعاد عقل و نقش آن در کشف حقایق به تأثیرپذیری ملاصدرا از آموزه های قرآن اشاره شده و ارتباط مفهومی حکمت متعالیه و ساختار عقل در این مکتب فلسفی با جهان بینی قرآنی بررسی گردیده است. عقلگرایی قرآن به معنای دعوت انسان ها به اندیشیدن و تفکر در نحوه وجود انسان و هستی و پدیده ها و دیگر موجودات است. لازمه عقلانیت مبرا بودن این قوه درک کننده از آلودگی و ناپاکی است. عقل از نظر قرآن همان نفس معصوم است که اسرار و حقایق هستی پیش او موجود است. نویسنده ضمن اشاره به زندگی و آثار ملاصدرا از سیر نزولی و صعودی عقل، معانی عقل، علم و اتحاد آن با عالم و مراتب عقل و نیز رابطه عقل و نفس در آثار ملاصدرا بحث کرده است.

◊ سیر و تطور مفهوم خدا از دکارت تا نیچه
 صالح حسن زاده، مقدمه حمیدرضا
 آیت‌اللهی، چاپ اول، علم، تهران، ۵۴۰ ص.
 رسالت و وظیفه اصلی فلسفه بحث درباره
 جهان و انسان و خداست و ارتباط میان
 آنها مورد تأکید همه نظام‌های فکری-
 فلسفی (اعم از الهی و الحادی) می‌باشد.
 از سوی دیگر موضوع خدا و اوصاف فساد
 و افعال او همواره یکی از پرچاذه‌ترین
 موضوعات تفکر و تأمل برای انسان بوده
 است. آرا و نظریات بسیاری درباره مفهوم
 وجود خدا در مکاتب فلسفی، ادیان و
 ادوار تاریخی مطرح شده است، اما هیچ
 یک از اینها از معنا و مفهوم خدا، فهمی
 ثابت و تفسیرناپذیر نداشته‌اند. خدای
 فرهنگ یونانی در دوره تفکر پیش سقراطی
 تفاوت‌های جدی و اساسی با خدای
 دوران مابعدالطبیعه دارد و این خدا نیز غیر
 از خدای متشخص، متعالی و خالق جهان
 از نظر فلاسفه مدرسه است؛ مفهوم خدا
 در دوران مدرن و پسامدرن نیز با آن خدا
 تفاوت‌های کلیدی دارد. به تعبیر دیگر
 هر چند صنایع افلاطون، محرك لايتحرك
 ارسطو، احد افلوطين، خدای مهربان
 کلیسا (پدر آسمانی)، جوهر نامتناهی و
 خلاق دکارت، طبیعت طبیعت آفرین
 اسپینوزا، معطی قوانین اخلاقی کانت،
 روح یا ایده مطلق هگل به آن حقیقت
 واحدی اشاره دارند که ما از آن به خدا
 تعبیر می‌کنیم، اما به هیچ وجه دارای معنا
 و مفهوم واحدی نیستند. منازعات دینی
 در اروپا و تا حدودی نارسایی تبیین دین از
 سوی کلیسا و برخورد آن با ارباب علم،
 پیشرفت علوم، شک فلسفی و روش
 عقلی دکارت و دکارتیان و ... عواملی
 بودند که باعث تطور مفهوم خدای
 مابعدالطبیعه و دین مبتنی بر وحی شدند و

بنابراین برای بسیاری از متفکران اروپایی
 دین طبیعی (دئیسم) جایگزین دین مبتنی بر
 وحی (ته‌ئیسم) شد. سپس ظهور هیوم در
 انگلیس و کانت در آلمان در قرن ۱۸ و
 انتشار آثار مهم آنان منجر به تضعیف
 متافیزیک گردید. اندیشه کانت در
 قلمروی فلسفه حرفه‌ای، مکاتب بزرگ
 ایده‌آلیسم پس از کانت و رمانتیسم را به
 وجود آورد. ایده‌آلیسم هگلی نیز مورد
 اعتراض برخی از افراد چون فویرباخ و
 کی‌یرکه‌گور قرار گرفته است. همچنین
 در قرن ۱۹ به دلیل مطرح شدن نظریات
 علمی‌ای همچون نظریه تکامل داروین و
 رواج مکانیسم نیوتنی زمینه‌های اصلی
 نگرش الحادی شکل گرفته است. در
 نظریه تکامل، خدا به ویژه خدای دئیستی
 به طور جدی زیر سوال می‌رود. اندیشه
 مکانیستی نیز همه چیز را به صورت
 مکانیستی توجیه می‌کرد. هدف اصلی
 نگارنده از تألیف کتاب حاضر بررسی سیر
 تطور مفهوم خدا از دکارت تا نیچه در
 فلسفه غرب می‌باشد. وی بنا دارد دریچه
 تازه‌ای برای اندیشیدن در خصوص
 پیچیده‌ترین سؤال موجود در عالم هستی
 (مفهوم خدا) که همیشه ذهن آدمی را به
 خود مشغول داشته است، پیش چشم
 اندیشمندان بگشاید.

◊ عرفان در آیین عمل: آشنایی با روش‌های
 سیر و سلوک الی‌الله.

قدرت‌الله مومنی، ویراستار: اکبر
 کلاهدوزان، چاپ اول، دانشگاه علوم
 پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
 اصفهان، ۲۸۰ ص.

موضوع عرفان با پیشینه‌ای طولانی در
 عصر حاضر نیز به شکلی فراگیر در کانون
 توجه ادیان توحیدی، مکاتب فکری و
 فرهنگ‌های مختلف قرار دارد، همچنین با

توجه به وجوه مشترک انسان‌ها در
 گرایش‌های معنوی مسئله‌ای پذیرفته شده
 در بین همه ملت‌ها به شمار می‌رود.
 عرفان به معنای شناخت و آگاهی باطنی و
 بی‌واسطه است و عارف صاحب معرفت
 شهودی و علم حضوری یا در حقیقت آگاه
 و بصیر و واقف به اسرار است. نگارنده در
 کتاب حاضر ضمن بیان مفهوم عرفان و
 عارف، خاستگاه و تاریخچه عرفان را
 بررسی می‌نماید، همچنین دیدگاه‌های
 مختلف درباره نسبت دین و عرفان و
 تفاوت علم و عرفان را ارزیابی و اهداف
 سیر و سلوک عرفانی را با استناد به آیات و
 قوانین فلسفی بیان می‌کند و در پایان نیز با
 استناد به آیات، روایات و نیز ادعیه عرفانی
 پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع) روش‌های
 سیر و سلوک الی‌الله را تشریح می‌نماید.

◊ نظام سیاسی و دولت مطلوب در اندیشه
 سیاسی شیخ مفید، سیدمرتضی و شیخ طوسی.
 علی خالقی، محمود شفیعی و
 سیدمحمدرضا موسویان، چاپ اول، مرکز
 اسناد انقلاب اسلامی، ۲۴۰ ص.

اواخر نیمه اول قرن چهارم ق، همزمان با
 سال‌های شروع غیبت کبری (۳۲۹ به
 بعد) و ورود شیعه به تجربه دوران
 جدیدی از حیات فکری-سیاسی خود در
 غیبت امام معصوم است که از یک سو با
 ورود رجال بزرگ شیعی مثل شیخ مفید
 (۳۳۶-۴۱۳ ق) به عرصه فقه و فقهات و
 حراست و گسترش آموزه‌های نبوت و
 امامت مقارن است و از سوی دیگر
 همزمان با ضعف خلفای عباسی است.
 از مهم‌ترین حوادث این عصر،
 شکل‌گیری آل بویه و محدود شدن قدرت
 خلفای عباسی در بغداد است. با ورود
 معزالدوله دیلمی به بغداد در ۳۳۴ ق
 خلافت به مقامی تشریفاتی تنزل یافت.

در این زمان خلفای عباسی که نماد حاکمیت اهل سنت بودند، تضعیف شدند و آل بویه به عنوان حامیان شیعه فضای سیاسی را به نفع شیعیان تغییر دادند و از این راه موازنه‌ای میان گروه‌های اسلامی برقرار کردند. در واقع جامعه اسلامی توانست در دوران آل بویه به خصوص در دوره حاکمیت عضدالدوله دلمی (۳۳۷-۳۷۲ ق) گام‌های بسیار بلندی در عرصه پیشرفت علمی بردارد و مهم‌ترین شخصیت‌های علمی و فرهنگی شیعی از این دوران اند. افرادی چون کلینی، ابن صدوق، ابن عقیل عمانی، شیخ مفید، سید مرتضی، شیخ طوسی و... مهم‌ترین شخصیت‌های شیعی اند که در این دوران فقه شیعه را تأسیس کردند و تحول عمده فقه تفریمی (در آثاری چون المبسوط) و فقه تطبیقی (در آثاری چون الخلاف) محصول این دوران است. در کتاب حاضر اندیشه و رفتارهای سیاسی شیخ مفید، سید مرتضی و شیخ طوسی بررسی شده است و فرض نویسندگان کتاب بر آن است که عموم شیعیان بر امامت ائمه (ع) اعتقاد دارند و بر این باورند که آنان حاکم اسلامی و منصوب از ناحیه خداوندند، ولی در صورت غیبت آنان این عالمان و جانشینان آنان اند که اداره حکومت و جامعه را بر عهده خواهند داشت. در متون شیعی درباره صفات و شرایط نیابت بحث شده است و شیخ مفید، سید مرتضی و شیخ طوسی نیز در این باره نظریاتی دارند که در کتاب دیدگاه‌های آنان معرفی شده است.

◊ ویژگی‌های سیره پیامبر اعظم (ص): مجموعه مقالات بیستمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی (فروردین ۱۳۸۶).

چاپ اول، مجمع جهانی تقریب مذاهب

اسلامی، تهران، ۷۲۰ ص.

پیامبر اعظم (ص) برای ایجاد وحدت میان امت اسلامی راهکارهای گوناگون داشته و این مسئله در سیره آن حضرت به خوبی تجلی یافته است. گفتارها، تصمیمات و عملکرد امامان معصوم (ع) نیز بر همین پایه استوار بود. همه آن بزرگان وحدت امت اسلامی را بالاترین مصلحت دانسته و همواره بر آن تأکید می‌کردند. مجموعه حاضر حاوی مقالات ارائه شده در بیستمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی با موضوع ویژگی‌های سیره پیامبر (ص) است که در روزهای ۱۷-۱۹ فروردین ۱۳۸۶ در تهران برگزار گردید. برخی مقالات عبارت‌اند از: رفتار پیامبر با پیروان ادیان الهی، محمد منصور نژاد؛ آیین نبوی در ریشه‌های فتنه‌ها، اسعد السحمرانی؛ دفاع دیگران از پیامبر اعظم اسلام (ص)، محمدرضا رضوان طلب؛ ویژگی‌های سیره شریف نبوی، عبدالامیر قبلان؛ راهکارهای وحدت اسلامی در سیره پیامبر اعظم (ص)، اسماعیل دانش؛ وحدت بر محور نظام تربیت نبوی، محمد احسانی؛ ویژگی‌های پدیده تکفیر و موضوع سنت نبوی (ص) نسبت به آن، احمد مبلخی؛ فرهنگ صلح و هم‌زیستی، بسام الصباغ.

○ مسئله نجم الدین الکاتبی عن المعالم لغیر الدین الرازی مع تعالیق عزالدوله ابن کمونه

محقق: زابینه اشمیتکه و رضا پورجوادی، چاپ اول، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه آزاد برلین، ۲۸۸ ص.

المعالم جزء آثار نسبتاً کوتاه فخرالدین رازی (متوفی ۶۰۶) است که ظاهراً آن را در سال‌های پایانی عمر خویش تألیف کرده است. متنی که امروز از معالم باقی است،

در قسم دارد، یکی اصول دین و دیگری اصول فقه ولی به طور دقیق مشخص نیست که کتاب در اصل شامل چند قسم بوده است. فردی به نام کاتبی رساله‌ای به نام مسئله نوشته است که حاوی حواشی انتقادی‌اش بر کتاب معالم است. وی در سراسر حواشی خود سعی کرده از متن معالم دور نیفتد و جزئیات استدلال رازی را نقد کند. فردی به نام «ابن کمونه» رساله‌ای مشتمل بر تعلیقاتش بر حواشی انتقادی کاتبی و نیز در نقد معالم نوشته است. ابن کمونه در مقدمه خود بیان می‌کند: با آنکه معالم یکی از سودمندترین و دقیق‌ترین آثار مختصر فخررازی است، برخی از مواضع نویسنده در آن به خوبی بیان شده است و اضافه می‌کند که او حتی پیش از دیدن مسئله قصد نقد کردن کار رازی را داشته است. بنابراین کار او هم پاسخی به نوشته کاتبی و هم نقدی به معالم رازی است. کتاب حاضر به زبان عربی شامل سه متن است: متن المعالم اثر فخررازی، متن مسئله نوشته نجم الدین کاتبی بر معالم و تعلیقات ابن کمونه در جواب کاتبی همراه با حواشی مستقیم وی به قسم اصول دین کتاب.

◀ قرآن و حدیث

◊ سیری در صحیحین؛ سیر و بررسی در دو کتاب مهم و مدرک اهل سنت (صحیح بخاری- صحیح مسلم) (جلد ۱ و ۲)

محمدصادق نجمی، چاپ اول، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۵۸۰ ص.

دوره صد ساله جلوگیری از احادیث با روی کارآمدن عمر بن عبدالعزیز، پایان یافت و حکومت دستور نگارش احادیث

را صادر کرد، ولی برای نگارش احادیث دو شرط وجود داشت: در علم رجال و درایه مقرر کردند چنان که یکی از روایان هواخواه و شیعه امام علی (ع) باشد آن حدیث بی ارزش و ضعیف خواهد بود؛ دوم اینکه کوچک‌ترین برخوردی با حیثیت قدرت‌مندان پس از رسول خدا و خلفای راشدین در احادیث موجود نباشد. کتاب‌هایی که با رعایت این دو شرط نوشته شدند، صحیح نام گرفتند. الصحیح بخاری (متولد ۱۹۶ ق) و الصحیح مسلم تألیف محمد بن مسلم نیشابوری (متولد ۲۰۶ ق) دو کتاب بسیار مهم حدیث در میان همه مذاهب اهل سنت است. این دو کتاب در میان ۶ کتاب حدیث (صحاح‌سته) معتبرترین‌اند، به طوری که هر کس از مطالب این دو کتاب آگاه باشد همه اعتقادات اهل سنت را در خواهد یافت. بی‌تردید احادیث صحیحی در این دو کتاب موجود است، اما روایت‌های فراوانی نیز وجود دارد که با اصول مسلم قرآنی و نیز احادیث صحیح دیگر در تضاد است. نگارنده در کتاب حاضر در نقدی منصفانه و جامع نقاط ضعف این دو کتاب را بررسی می‌کند.

◀ تاریخ و شرح حال

◊ شفاه الغرام باخبار البلد الحرام

محمد بن احمد فاسی، ترجمه محمد مقدس، چاپ اول، مشعر، ۶۶۴ ص (جلد اول در ۲ جلد).

«شفاه الغرام باخبار البلد الحرام» پس از کتاب‌های اخبار مکه نوشته ازرقی و اخبار مکه تألیف فاکهی از معتبرترین کتاب‌ها درباره تاریخ مکه مکرمه است که نویسنده آن را در چهل باب تنظیم نموده و از دوره

جاهلی تا زمان خود آنچه را که به تاریخ مکه مربوط می‌شود، ذکر کرده است؛ نیز تاریخ تأسیس و ساخت عمارت مسجد الحرام را در زمان‌های گوناگون و همچنین ویژگی‌های جغرافیایی، تاریخی، سیاسی و اجتماعی جزیره العرب را در همه دوره‌های تاریخی بیان کرده و به فضائل کعبه و اعمال مربوط به آن و اماکن مقدس مکه و اطراف آن اشاره نموده است و در ادامه از تاریخ مکه در زمان جاهلیت و آثار بنا شده در مکه و اطراف آن از جمله مکتب‌خانه‌ها، نوانخانه‌ها و ... سخن رانده و هر آنچه درباره کارگزاران مکه در دوره اسلامی می‌دانسته به اجمال بر مطالب کتاب افزوده است. افزون بر این وی درباره ابعاد و اندازه کعبه و مسجد الحرام مطالبی گردآورده است. اهمیت این کتاب در گستردگی اطلاعات درباره مکه و استناد به کتاب‌های خطی نایاب است. کتاب حاضر مجلد اول از مجموعه «شفاه الغرام باخبار البلد الحرام» است و شامل ۲۵ باب می‌باشد.

◊ شفاه الغرام باخبار البلد الحرام

محمد بن احمد فاسی، ترجمه محمد مقدس، چاپ اول، مشعر، ۶۶۴ ص (جلد دوم در ۲ جلد).

«شفاه الغرام باخبار البلد الحرام» پس از کتاب‌های اخبار مکه تألیف ازرقی و فاکهی از معتبرترین کتاب‌ها درباره تاریخ مکه مکرمه است. اهمیت این کتاب در گستردگی اطلاعات درباره مکه و استناد نویسنده آن به کتاب‌های خطی نایاب است. کتاب حاضر ترجمه جلد دوم آن است که از باب ۲۶ - ۴۰ را شامل می‌شود. برخی از مطالب کتاب عبارت است از: حضرت اسماعیل و ذبح او به

دست ابراهیم (ع)؛ خاندان اسماعیل (ع)؛ ولایت خاندان نزار بر کعبه؛ ولایت خزاعه بر مکه؛ شرح حال قریش در عصر جاهلیت و آغاز ولایت آنان بر کعبه و امارت مکه؛ خاندان قصی بن کلاب و تولیت و برده‌داری آنان در کعبه؛ حلف الفضول و فرمانروایان قریش در جاهلیت؛ اخباری از فتح مکه؛ الیان مکه؛ معظه در عهد اسلام؛ وقایع و حوادث مکه پس از اسلام؛ وقایع و حوادث طبیعی مکه در طول تاریخ؛ بت‌های مکه و بازارهای مکه در جاهلیت و اسلام.

◊ مدینه‌شناسی

سید محمد باقر نجفی، چاپ اول، مشعر، ۶۴۰ ص. (جلد اول در ۲ جلد).

مدینه‌شناسی شناخت بافت اصلی شهری است که حضرت محمد (ص) در آن می‌زیست. پس مدینه‌شناسی از آثار محسوسی سخن می‌گوید که در مستندات سیرت پیامبر (ص) از آن یاد شده است و می‌کوشد سیره ایشان را در بافت اصلی شهر مدینه بشناساند و آن بافت قدیمی را با مستندات تاریخی تطبیق و موقعیت امروزی آن را معین کند. کتاب حاضر مجلد نخست از مجموعه چند جلدی مدینه‌شناسی است که نویسنده آن را با توجه به متون عمومی سیره، حدیث، تاریخ و جغرافیا و مشاهدات خویش در سفر به منطقه مورد نظر نوشته است. وی در این جلد شهر مدینه را در چهار بخش (مسجدها، خانه‌ها، چاه‌ها و قبرها) معرفی می‌کند. وی نخست مسجدها و اهمیت هریک و نیز موقعیت هریک در مدینه و نقشه آنها را عرضه می‌کند، سپس خانه‌های معروف مدینه، موقعیت خانه در شهر و وضعیت کنونی آنها را بررسی و در ادامه ضمن معرفی چاه‌های مهم شهر،

اهمیت آنها و موقعیت سابق و کنونی هریک را بیسان می‌کند. وی در بخش پایانی نیز به انواع قبرهای مدینه، مقابر فرزندان، همسران و خاندان پیامبر (ص)، مقابر اهل بیت (ع) و نیز شهیدان و صحابه و برخی مشاهیر تاریخ اسلام و مقابر زنان مشهور در بقیع اشاره می‌کند.

◊ مدینه‌شناسی

سید محمد باقر ذنجفی، چاپ اول، مشعر، ۶۴۰ ص. (جلد دوم در ۲ جلد).

مدینه‌شناسی، زنده نگه داشتن آثار زندگی بشر گونه پیامبر (ص) است. از آنجا که هدف مدینه‌شناسی، آشنایی با بافت اصلی شهر مدینه در سده نخست ق است، طبیعی است که مباحثی چون شناخت اماکن، مقابر، مساجد، میدان‌های نبرد، موقعیت تاریخی - جغرافیایی طوایف یثرب، انصار و یهودیان، سخنرانی‌ها و مناطق خاص جغرافیایی را دربر می‌گیرد. تمامی این موارد، دربرگیرنده حوادث مهمی از تاریخ اسلام است. کتاب حاضر جلد دوم از مجموعه چند جلدی مدینه‌شناسی و حاوی مطالبی در خصوص تاریخ و جغرافیای جدید و قدیم شهر مدینه و میدان‌های نبرد پیامبر (ص) است. نگارنده موضوع غزوات را بررسی می‌کند و ضمن تطبیق منابع مختلف با موقعیت‌های جغرافیایی بدر و احد در زمان حمله قریش و دفاع مسلمانان و موقعیت خندق و خیبر در زمان تهاجم بت پرستان و یهودیان به این نتیجه می‌رسد که غزا دفاعی اجتناب ناپذیر برای صلح بوده است. وی انگیزه حمله‌ها، نحوه درگیری، موقعیت هریک از طرفین و نتیجه مبارزه را بیان و نیز موقعیت قدیم و جدید فدک و ماجرای صلح فدک را بازگو می‌کند.

◊ آشیانه عقاب: قلعه‌های اسماعیلی در ایران و سوریه

پیتر ویلی، ترجمه فریدون بدره‌ای، چاپ اول، نشر و پژوهش فرزبان روز، ۴۴۴ ص.

اسماعیلیان نزاری در ایران و سوریه به مدت ۱۵۰ سال توانستند استقلال خویش را در مقابل قدرت‌های حاکم خاورمیانه حفظ کنند. این کتاب حاصل مشاهدات و تحلیل‌هایی است که نویسنده طی بیست سفر به ایران و سوریه و بازدید از قلاع اسماعیلی به آنها دست یافته است. وی تصویری کلی و جامع از نقشی که این قلاع در دولت اسماعیلی داشته‌اند، عرضه می‌کند. از بررسی این قلعه‌ها درباره اوضاع و احوالی که اسماعیلیان در آن می‌زیستند و سختی‌ها و دشواری‌هایی که متحمل می‌شدند، می‌توان اطلاعات ارزشمندی به دست آورد. نویسنده معماری نظامی این قلعه‌ها را دارای کیفیتی عالی و از بسیاری جنبه‌ها برتر از دستاوردهای صلیبیان در این زمینه می‌داند. ساختار قلعه‌ها، معماری آنها، تدارک آب و ذخایر غذایی آنها اطلاعات زیادی را درباره اسماعیلیان به دست می‌دهد. در کتاب ضمن توصیف کاملی از قلعه‌ها و دژهای اسماعیلی ایران و سوریه به تعیین تفصیلی گستره نواحی ای پرداخته شده که زمانی این قلعه‌ها بر آن استیلا داشتند. در واقع شبکه این قلعه‌ها که تعدادشان از مرز ۲۵۰ قلعه می‌گذرد، نقشی حیاتی را در حفظ و حراست از اسماعیلیان در برابر معاندان و مخالفان دینی و سیاسی آنها داشتند. این قلاع افزون بر قزوین و قهستان در اطراف سمنان و دامغان و خراسان جنوبی نیز وجود دارند. نویسنده در مقدمه اثر می‌کوشد تا اسماعیلیان را در بافت

تاریخی شان در دوران سنت اسلامی قرار دهد. در بخش نخست کتاب اوضاع و احوال پیچیده‌ای که با خروج افول قدرت آنها در ایران و سوریه همراه بود، به تفصیل توصیف می‌شود. این توصیف به قصد آن است که راهنمایی کلی و زمینه‌ای برای بررسی متمرکزتر منطقه‌ای قلاع اسماعیلی در ایران و سوریه ضمیمه کتاب عرضه شده است. تصاویری از قلاع اسماعیلی در ایران و سوریه ضمیمه کتاب است.

◊ جامع التواریخ (تاریخ آل سلجوق)

رشیدالدین فضل‌الله، مصحح: محمد روشن، چاپ اول، اقبال، ۳۳۲ ص.

«جامع التواریخ» نام کتابی تاریخی مربوط به عصر حکومت ایلخانان مغول در ایران و سده هشتم ق است که زیر نظر خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی - طیب و مورخ دربار غازان خان و اولجایتو و وزیر دربار ابوسعید - تألیف شده است. تألیف کتاب به درخواست اولجایتو ایلخان مغول بود که پس از پنجاه سال به انجام رسید. رشیدالدین پیش از این نیز به فرمان غازان خان تألیف تاریخ مغول را آغاز کرده بود. جامع التواریخ یک تاریخ عمومی است که کتاب حاضر تصحیح بخش تاریخ سلجوقیان آن محسوب می‌شود. تاریخ آل سلجوق انباشته از اساطیر و داستان‌های این قوم است. تاریخ آل سلجوق که در این بخش از کتاب جامع التواریخ آمده، برگرفته‌ای است از کتاب سلجوق نامه تألیف خواجه امام ظهیرالدین نیشابوری (نویسنده سده ششم ق). مصحح در تصحیح کتاب از چهار نسخه خطی موجود در کتابخانه‌های کشور ترکیه سود برده است. مطالب کتاب رخدادهای عصر سلجوقیان در زمان

چهارده پادشاه چون الب ارسلان، ملکشاه، محمدبن ملکشاه، سنجر، طغرل و ارسلان بن طغرل را دربر می‌گیرد. این کتاب یکی از متون دست اول و منبئی ارزشمند برای مطالعه تاریخ عصر سلجوقیان به شمار می‌رود. شرح نسخه بدل‌های تاریخ آک سلجوق و واژه نامه پایان بخش مطالب کتاب است.

◊ صفویه و وزیران کرمانی

علی رحیمی صادق، تهیه و تنظیم: احمد اسداللهی کرمانی، مقدمه محمدعلی گلاب زاده، چاپ اول، جامه دران، ۱۷۶ ص.

یکی از تحولاتی که دوران صفویه را در تاریخ ایران ممتاز کرده، تغییر مذهب از تسنن به تشیع است که طبیعتاً با دشواری‌های خاص خویش همراه بوده است. در این دوره به دلیل توجه حکومت صفوی به عنصر مذهب و استفاده ابزاری از آن به ویژه در توسعه دامنه قدرت حکومت مرکزی مسائل درخور توجه وجود دارد. تأثیر دولتمردان و معتقدان به هرم قدرت صفوی در پیشبرد اهداف سیاسی این سلسله از جمله این موارد است. در این دوران از جمله افرادی که در تسهیل امور و تحکیم پایه‌های قدرت صفوی نقش داشتند، دو تن از کرمانیان بوده‌اند که نویسنده در کتاب حاضر به شرح حال آنها پرداخته است، یعنی امیرنظام الدین عبدالباقی الحسینی و میر شمس الدین محمد متخلص به «فهمی» که هریک از عالمان عصر خویش به شمار می‌رفتند. محدوده زمانی کتاب حاضر از سالیانی قبل از تشکیل حکومت صفوی تا پایان دوره سلطنت سلطان محمد خداپنده (۹۹۶ ق) را شامل می‌شود. کتاب از سه بخش تشکیل شده است. نویسنده در بخش نخست به اجمال اوضاع سیاسی

ایران در دوره صفویه از آغاز تا عصر سلطان محمد خداپنده را شرح داده و در بخش دوم اوضاع سیاسی و اقتصادی کرمان را در دوره صفویه بررسی کرده است. در بخش سوم نیز شرح احوال دو وزیر مذکور درج گردیده است.

◊ انجمن‌های عصر مشروطه

فاروق خازابی، چاپ اول، موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، ۵۷۶ ص.

انقلاب مشروطیت ایران در ۱۲۸۵ خورشیدی سبب ایجاد مجموعه‌ای از نهادها و ارگان‌های دموکراتیک و انقلابی مانند قانون اساسی، مجلس شورای ملی، مطبوعات آزاد و انجمن‌ها گردید. انجمن‌های صدر مشروطیت نه تنها یکی از اصیل‌ترین و بدیع‌ترین پدیده‌های این دوره پر حادثه از تاریخ ایران، بلکه نشان دهنده گسترده‌گی ابعاد نهضت ضد استبدادی و آزادیخواهانه مردمی‌اند. پیدایش خودجوش انجمن‌ها و اقبال بی‌سابقه مردم ایران به آنها شاهدهی انکارناپذیر از عزم آنها به دخالت در سرنوشت خویش و مشارکت در امر اداره کشور است. انجمن‌های صدر مشروطه عملاً به حیطه‌ای برای پرورش سیاسی تبدیل شدند و از این لحاظ نقش ارزنده‌ای ایفا نمودند، از این رو می‌توان انجمن‌های صدور مشروطیت را مکتبی برای تربیت کادرهای سیاسی کشور و پیش درآمد احزاب و جمعیت‌های سیاسی بعدی تلقی کرد. در کتاب حاضر تعداد زیادی از انجمن‌های عصر مشروطه معرفی شده‌اند. بر این اساس، نخست چگونگی پیدایش اولین انجمن در شهر تبریز و به دنبال آن تشکیل انجمن‌های رسمی ایالتی و ولایتی در سایر شهرهای ایران را مانند انجمن اردبیل، اصفهان،

کرمان، شیراز و ... و نیز کیفیت و حدود اقدامات و فعالیت‌های این انجمن‌ها بررسی شده است، سپس اطلاعاتی درباره انجمن‌های آزاد تحت موضوعاتی چون چگونگی تشکیل کیفیت کار و سازمان آنها، شیوه‌های عمل و مبارزه انجمن‌ها، تلاش آنها برای همکاری و پیدایش انجمن مرکزی در تهران، دخالت فعالانه انجمن‌ها در امور سیاسی و رابطه آنها با دولت و مجلس و ... فراهم آمده است. افزون بر آن شماری از انجمن‌های ملی به صورت تک‌نگاری و در انتهای کتاب نیز تعدادی از انجمن‌های مخالفان چون شورای عسکر، انجمن فتوت، انجمن آک محمد، انجمن اخوت ایمانیه و ... معرفی شده‌اند.

◊ زندگی و مبارزات آیه‌الله حاج سید عبدالعلی آیت‌اللهی

تدوین محمدباقر وثوقی، چاپ اول، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۲۴۶ ص.

اغلب نهضت‌هایی که در یک صد سال اخیر در ایران به وقوع پیوسته به رهبری علما و مراجع بوده است. در جنوب ایران، خاندان آیه‌الله لاری از جمله رهبران سیاسی - مذهبی بوده‌اند که هدایت و رهبری مردم را در مبارزات ضد استعماری و ضد استبدادی بر عهده داشته‌اند. مبارزات آیه‌الله سید عبدالحسین لاری در روزگار مشروطه و اولین تجربه‌های تشکیل حکومت اسلامی، مبارزات آیه‌الله سید عبدالمحمد لاری علیه سلطنت رضاشاه و مبارزات فرزندان وی سید عبدالعلی و سید حسین آیت‌اللهی در نهضت اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی بخشی از تاریخ مبارزات اسلامی مردم جنوب ایران است. نویسنده جهت تبیین این تاریخ بر

اساس اسناد و خطاطرات شفاهی به مبارزات آیه‌الله سید عبدالعلی آیت‌اللهی و نقش وی در قیام عشایر «لرونفر» در سال ۱۳۴۲ برای حمایت از نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی می‌پردازد.

○ اصفهان: قلب سیاسی ایران معاصر الیاس شبیخی، چاپ اول، دادپار، فرهنگ مردم، اصفهان، ۹۵۲ ص.

اصفهان به دلایل گوناگون سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی یکی از شهرهای مهم ایران به شمار می‌رود که تاریخش در مقاطع مختلف با تاریخ ایران پیوند خورده است. از نظر جغرافیای طبیعی و سیاسی، قرار گرفتن آن در مرکز کشور باعث امنیت و ثبات آن شده است. همچنین به دلیل برخورداری از موقعیت راهبردی در کنترل امنیت چهار گوشه ایران در دوره‌های آل بویه، سلجوقیان و صفویان پایتخت ایران شد. بعد از آن در دوره قاجار به علت استقرار ایلات و عشایر نقش ساز-بختیاری‌ها و قشقایی‌ها - در مجاورت آن و فعال بودن نیروهای سیاسی خارج از ساختار سیاسی رسمی - همچون روحانیون اصول‌گرا و تجار - یکی از کانون‌های بحران به حساب می‌آمده است. در فاصله بین نهضت مشروطه خواهی و انقلاب اسلامی نیز علاوه بر استمرار نقش آفرینی سنتی موضوعات جدیدی وارد تاریخ سیاسی و چالش‌های موجود در اصفهان شد. عمده‌ترین این موضوع‌ها، پیدایش جنبش کاریگری و تبدیل آن به جریان قدرتمند در تاریخ معاصر ایران و اصفهان است که نقطه اوج آن در فاصله سال‌های ۱۳۲۰ - ۱۳۳۲ بوده است. جریان دیگر فعالیت‌های شعبه حزب توده‌ای ایران و سایر جریان‌ات چپ گراست. فعالیت‌های نیروهای

ملی‌گرایان نیز در جریان تفوق نهضت ملی ایران در این میان چشم‌گیر بوده است. نویسنده در کتاب حاضر چالش‌های سیاسی در اصفهان در دهه ۱۳۲۰ - ۱۳۳۲ را بررسی کرده است. وی جریان‌های فعال سیاسی و فکری را دسته‌بندی نموده و کارکرد هر یک را در این دوره ترسیم می‌نماید. مطالب عرضه شده در کتاب مبتنی بر اسناد موجود است و در سه فصل تنظیم شده‌اند: فصل اول نگاهی گذرا به تاریخ اصفهان در دوران گذشته تا سال ۱۳۲۰ است؛ فصل دوم در باب چالش دموکراسی و دیکتاتوری در اصفهان است، نویسنده در این فصل اشارتی به جنگ جهانی دوم و تأثیرات آن بر ایران دارد، همچنین پیشینه فعالیت‌های سیاسی و حزبی انجمن‌ها و تشکل‌های سیاسی و فعالیت‌های حزب توده در اصفهان را بررسی کرده است؛ در فصل پایانی نیز تاریخ سیاسی اصفهان در عصر تفوق نهضت ملی ایران ارزیابی شده است.

○ میراث آسیای مرکزی

رچارد دلسون فرای، ترجمه اوانس اوانسیان، چاپ اول، بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی، ۳۳۶ ص.

سرزمین واقع در میانه رودهای جیحون و سیحون و کناره‌های آن تا کوهپایه‌های هندوکش را آسیای مرکزی می‌نامند که امروزه بخش‌هایی از کشورهای افغانستان، تاجیکستان، ترکمنستان، ازبکستان و ... را شامل می‌شود. بسیاری از محققان برآنند که این ناحیه خاستگاه آریایی‌های نخستین پیش از مهاجرت به درون فلات ایران بوده است. در این کتاب سرگذشت اقوام ساکن در آسیای مرکزی بررسی شده است که دارای

فرهنگ و هنر و سازمان‌های مدنی و اجتماعی برجسته بوده‌اند. نویسنده کوشیده است نوشته‌هایش مبتنی بر پژوهش‌های اصیل ولی بی‌تعقید و تا حدود ممکن درخور سلیقه‌های مختلف باشد. وی با در نظر گرفتن جنبه‌های پژوهشی مانند باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی، سکه‌شناسی، دین‌شناسی قبایل قدیمی، سرزمین‌های وسیع چین و سیبری، شبه قاره هند و ایران باستان تمامی منطقه عظیم آسیای مرکزی را مورد مطالعه قرار داده است. نویسنده چگونگی بررسی گسترش فرهنگ باستانی ایران را با نگاه به سرزمین‌های بزرگ شبه قاره هند و چین، حضور و حدود تأثیر فرهنگ و تمدن ایران باستان را در گستره آسیای مرکزی بازگو می‌کند. وی معتقد است در حال حاضر ملل آسیای مرکزی، اهم از ایرانی زبان و ترک زبان، دارای یک فرهنگ، یک دین و یک رشته ارزش‌های اجتماعی و سنت‌ها هستند و تنها زبان عامل جداکننده آنها از یکدیگر است.

نویسنده در صدد است با بررسی گذشته به تشریح حال کمک کند و به همین دلیل رخدادهای تاریخی منطقه در دوره‌های مختلفی چون عصر پیش از تاریخ، هخامنشیان، عصر هلنیسم، دولت یونانی-باکتریایی، پارت‌ها، کوشانیان، سفدیان، عصر خلفا و خاقان‌ها را بررسی می‌کند و به مسائل دیگر چون مذاهب و آداب و رسوم نیز توجه دارد.

○ نهضت مشروطیت در کرمانشاهان

به اهتمام محمدعلی سلطانی، چاپ اول، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، تهران، ۳۲۸ ص.

حاج شیخ محمد مهدی کرمانشاهی (فیض مهدوی) از علما و فضلای دوران

مشروطیت ایران در کرمانشاهان و نخستین و برجسته‌ترین پرچمدار نهضت مشروطیت در غرب ایران است. بیشتر مشروطه خواهان کرمانشاه از تعالیم وی برخوردار بودند و در پی اقدام او گام برمی داشتند، زیرا که وی «لیدر ملیون کرمانشاهان» بود. آقا محمد مهدی مخاطب آیات ثلاث - خراسانی، نایینی و تهرانی - در دوران مشروطیت بود. کتاب حاضر مجموعه اسناد نهضت مشروطیت در کرمانشاهان از کتابخانه و آرشیو خصوصی آیه الله محمد مهدی کرمانشاهانی است. بیشتر اسناد مندرج در کتاب برای نخستین بار است که چاپ می شود و حاوی گزارش تحركات ایرانیان اهل علم در عراق عرب، ترکی و عثمانی و انتقال خبر موافق و مخالف مشروطه در حوزه علمیه عتبات عالیات و جهت گیری سران کرمانشاهی در این سو، عملکرد حکمرانان منصوب و مرتبه و شأن آیه الله آقا محمد مهدی کرمانشاهی در نظر علما و اهالی و مبارزان و نیز موضع اطلاع رسانی به موقع در آن برهه از زمان و پیام های دقیق و مؤثر و بجا از سوی علمای ثلاث نجف اشرف به اقشار مختلف جامعه از ایلات و عشایر مرزی و رجال و سران مبارز و طلاب و علما و ... در غرب ایران است. اسناد کتاب در سه بخش تنظیم شده است: اسناد دارای تاریخ صریح؛ اسنادی که با برداشت از مطالب مندرج در آنها بر اساس تاریخ وقوع مطالب ترتیب شده اند؛ اسناد متفرقه بدون تاریخ که در متن آنها به طرح مسائل و مباحث مربوط به مشروطه و مشروطه خواهان پرداخته شده است.

◇ زندگی نامه دکتر غلامحسین یوسفی

ویراستار: امید قنبری، چاپ اول، انجمن

آثار و مفاخر فرهنگی، تهران، ۲۰۸ ص.
 دکتر غلام حسین یوسفی (۱۳۶۹ - ۱۳۰۶) استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تهران و مشهد از چهره های سرشناس و از مفاخر علمی و فرهنگی ایران است. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی پنجاه و هفتمین اثر از مجموعه ی «زندگی نامه ها» را به بررسی زندگی و فعالیت های علمی و فرهنگی ایشان اختصاص داده است. کتاب شامل یادداشت هایی است که دوستان و همکاران یا دانشجویان استاد یوسفی نوشته اند و در هریک ویژگی های شخصیتی و علمی استاد و خاطراتی از ایشان بیان شده است. از جمله افرادی که یادداشتی در یاد استاد نوشته اند می توان به محمدجعفر باحقی، علیرضا یغمای جندقی، رضا اشرف زاده، محمدرضا نصیری، محمدرضا راشد محصل و محمد جاوید صباغیان اشاره کرد. همچنین دو مقاله از دکتر یوسفی با عنوان «زبان فردوسی و زبان ما» و «هنر نویسندگی بیهقی» در انتهای مقالات آمده است. کارنامه پربار فرهنگی و علمی استاد نیز در انتهای کتاب به چاپ رسیده است. از آن میان آثاری چون دیداری با اهل قلم، روان های روشن، چشمه روشن و برگ هایی در آغوش باد برجسته ترند. در پایان کتاب تصاویری از یوسفی همراه با شخصیت های برجسته فرهنگی و ادبی و همسر ایشان آمده است.

◇ زندگی نامه دکتر محمود خوانساری

ویراستار: امید قنبری، چاپ اول، انجمن

آثار و مفاخر فرهنگی، تهران، ۱۹۶ ص.

زندگی نامه و فعالیت های علمی و فرهنگی دکتر محمد خوانساری، استاد منطق و فلسفه و ادب عربی، موضوع شصت و دومین اثر از مجموعه

«زندگی نامه ها» است که به همت انجمن آثار و مفاخر فرهنگی منتشر شده است. محمد خوانساری متولد اصفهان است. وی دکترای خویش را از دانشگاه تهران گرفته و در سال ۱۳۲۷ برای مطالعه علمی به فرانسه می رود و در آن جا نیز در رشته منطق و فلسفه مدرک دکتری را از دانشگاه پاریس دریافت می کند. وی در سال ۱۳۶۱ پس از سی و هفت سال تدریس و فعالیت علمی و فرهنگی بازنشسته شد و از آن پس به عضویت فرهنگستان زبان و ادب فارسی درآمد. در این کتاب که شامل یادداشت هایی از دوستان، همکاران یا دانشجویان استاد درباره ویژگی های شخصیتی و علمی ایشان است، یادداشت هایی از بهسآءالدین خرمشاهی، حمید فرزام و رضا مستوفی گنجانده شده است. از خوانساری نیز مقالاتی آمده است که افزون بر شرح زندگی خود عبارت اند از: روان شناسی ابوسعید ابوالخیر، بی آغاز و انجام بودن مثنوی، ملاحظات در باب کلیله و دمنه و الهیات از نظر ابن سینا. کارنامه علمی و فرهنگی خوانساری و تصاویری از ایشان پایان بخش کتاب به شمار می رود.

◇ زندگی نامه و خدمات علمی و فرهنگی علامه

میرزا ابوالحسن شعرانی

ویراستار: امید قنبری، چاپ اول، انجمن

آثار و مفاخر فرهنگی، تهران، ۳۶۰ ص.

میرزا ابوالحسن شعرانی (۱۲۸۱ - ۱۳۵۲)،

مدرس فلسفه و کلام و منطق از حکیمان و فیلسوفان توانا و عارفان

برجسته ایران است که در خاندانی فقیه و دانشمند تربیت یافته بود. وی از نوادگان

آخوند ملا فتح الله صاحب تفسیر منهج

الصادقین است. کتاب حاضر به شرح

زندگی و فعالیت های علمی و فرهنگی

ایشان اختصاص دارد. فعالیت‌های میرزا ابوالحسن شعرانی به سه بخش تقسیم می‌شود: امامت جماعت مسجد حوض در تهران، تدریس و تألیفات ایشان که به بیش از سی اثر می‌رسد. مطالب کتاب شامل یادداشت‌هایی درباره شخصیت علمی و فرهنگی آیه‌الله شعرانی از زبان دوستان و شاگردان ایشان و همچنین مقالاتی از استاد است. آیه‌الله حسن زاده آملی، قوامی واعظ، آیه‌الله سیدرضی شیرازی، اکبر ثبوت و غلام حسین رضائزاد از جمله کسانی‌اند که یادداشت‌هایی درباره استاد نوشته‌اند. مقالاتی از استاد نیز عبارت‌اند از: فلسفه اولی یا مابعد الطبیعه، گفتاری در باب قرآن، رساله‌ای در علم درایه و تقریظی بر تفسیر خسروانی. از جمله آثار و تألیفات آیه‌الله شعرانی که فهرست کامل آن در انتهای کتاب به همراه تصاویری از ایشان آمده، می‌توان به این موارد اشاره کرد: جستاری در تبیین انحدار نجوم در حدیث عمر بن حنظله، «نثر طوبی (دائرة المعارف لغات قرآن مجید)، جستاری در تعیین نوزده نگهبان جهنم، شرح کنایه و بیوگرافی فلاسفه بزرگ اسلام.

زندگی‌نامه و خدمات علمی و فرهنگی

کیومرث صابری فومنی (گل‌آقا)

دیباستانار: امید قنبری، چاپ اول، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، تهران، ۲۶۰ ص. کیومرث صابری فومنی (۱۳۲۰ - ۱۳۸۲) یکی از شخصیت‌های برجسته در عرصه مطبوعات کشور است که ایشان را بیشتر با نام مستعار «گل‌آقا» و در حوزه طنز

می‌شناسیم. فومنی در سال ۱۳۴۴ مدرک لیسانس خویش در رشته علوم سیاسی را از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران می‌گیرد و سال‌ها به تدریس در مدارس روستاهای مختلف استان گیلان مشغول می‌شود؛ کاری که پیش از ورود به دانشگاه نیز به آن می‌پرداخت. صابری مدرک فوق لیسانس خویش را در سال ۱۳۵۷ و در رشته ادبیات تطبیقی دانشگاه تهران می‌گیرد، اما به گفته ایشان فعالیت‌های ادبی ایشان از سن چهارده سالگی که نخستین شعرش را سروده، آغاز شده است. اما فعالیتش در حوزه طنز با ارسال مطالبی در سال ۱۳۴۰ برای مجله توفیق رسمیت می‌یابد. او به تهران می‌آید و همکاری‌اش را با مجله توفیق آغاز می‌کند. مجله رشد و ادب فارسی وزارت آموزش و پرورش و گل‌آقا از دیگر نشریاتی بود که صابری مسئولیتی در آنها داشت. افزون بر این، یادداشت‌ها و مقالات ایشان در سایر نشریات کشور نیز منتشر می‌شد. کتاب حاضر مجموعه یادداشت‌هایی است که دوستان و همکاران وی درباره جنبه‌های مختلف شخصیت ایشان نگاشته‌اند، از جمله‌ی این افراد می‌توان به احمد پورنجاتی، موسوی گرمارودی، حسن حبیبی، رؤیا صدر، محمدرفیع ضیایی و منوچهر احترامی اشاره کرد. چند یادداشت نیز از صابری آمده که عناوین آنها عبارت‌اند از: منتخبی از دو کلمه حرف حساب روزنامه اطلاعات، ارتباط معنوی و غیرمعنوی فیما بین هوت و ناسوت، یا ثارالله و

دیداری با استاد خلیلی در متن غربت و آوارگی.

بزرگان و اندیشمندان آمل

محمود غفاری، دیباستانار: زین العابدین درگاهی، چاپ اول، رمانش، تهران، ۴۰۸ ص. آمل از شهرهای باستانی و تاریخی شمال ایران است و مردم آن با توجه به داشتن طبیعتی زیبا، هوایی لطیف، محیطی آرام و بهره‌مندی از فرهنگی باستانی از قدرت تخیل و ذوق سرشار برخوردار هستند. این شهر در طول تاریخ خود، مهد پرورش علما و دانشمندان بسیاری بوده است که برخی از آنان شهرت جهانی دارند. کتاب حاضر شرح زندگی و آثار علمی بزرگانی است که در طول تاریخ این شهر باستانی به دنیا آمدند، از حوزه‌ها و منابع علمی این شهر بهره بردند، رشد یافتند و به مدارج علمی بالایی رسیدند و آثار ارزنده‌ای از خویش بر جای گذاشتند. بسیاری از این آثار در حال حاضر به منزله مدارک و مآخذ علمی نه تنها مورد استناد دانشمندان شرق قرار می‌گیرند، بلکه بسیاری از محققان غربی نیز از آن بهره می‌برند. معرفی این اندیشمندان در کتاب بر اساس سال زندگی آنهاست و برای سهولت بیشتر فهرستی به صورت الفبایی تنظیم شده است. کتاب با معرفی فریدون جم شروع شده و با معرفی محمد چامه سرا پایان می‌یابد.

